הלכתא למשיחא בדף היומי
מסכת ערכין

תוכן עניינים

א. קסבר עיקר שירה בכלי ... עיקר שירה בפה 1

ב. מעלין מדוכן בין ליוחסין בין למעשרות 2

ג. השיר ... אינו מעכב ... מנין לעיקר שירה מן התורה שנאמר ושרת בשם ה' אלהיו איזהו שירות שבשם הוי אומר זה שירה 2

ד. מה כפרה ביום אף שירה ביום 4

ה. מנין לביכורים שטעונין שירה 4

ו. מנין שאין אומרים שירה אלא על היין 5

ז. פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקין הביא ענבים ודרכן מנין ת"ל תביא 5

ח. אתם בשלהם והם בשלכם במיתה הם בשלהם אינן במיתה אלא באזהרה ... נקיטינן משורר ששיער בשל חבירו במיתה 6

ט. עולת נדבת ציבור ... אינה טעונה שירה 10

דף יא.

א. קסבר עיקר שירה בכלי ... עיקר שירה בפה

כבר התבאר במסכת ע"ז דף יא. שאין פוחתין[1] משנים עשר לוים[2] עומדים על הדוכן בכל יום לומר שירה על הקרבן ומוסיפין עד לעולם.

---

[1] רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ג הלכה ג

[2] דוד המלך חלק הכהנים והלוים לכ"ד משמורות כמבואר בדה"י (א, כה) וכתיב: ויהי מספרם וגו' מלומדי שיר לד' כל המבין מאתים שמונים ושמנה ויפילו גורלות משמרת ויצא הגורל הראשון וגו' הוא ואחיו ובניו שנים עשר השני וגו' שנים עשר השלישי הרביעי עד ארבעה ועשרים, וכולם שנים עשר דכ"ד פעמים י"ב הם רפ"ח ע"ש, ונמצא שבכל משמר היו י"ב משוררים. ן בשירה בכלים לא היו פחות מי"ב כלים כלי שיר, כדתנן התם: אין פוחתין מתשעה כנורות ומוסיפין עד עולם והצלצל לבד, ומקודם זה שנינו (י, א) אין פוחתין משני נבלים ולא מוסיפין על ששה. וזהו שאמרו בגמ' על המשנה דאין פוחתין משנים עשר לוים הני כנגד מי כנגד תשעה כנורות ושני נבלים וצלצל אחד, שנאמר: הוא ובניו ואחיו שנים עשר ע"ש. ואף על גב דגם שני חלילין היו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכתא למשיחא בדף היומי
מסכת ערכין

י״א[3] שאין אומרין שירה אלא בפה בלא כלי, שעיקר השירה שהיא עבודתה בפה. ואחרים היו עומדים שם מנגנין בכלי שיר, מהן לוים ומהן ישראלים, ואין אלו המשוררים על פי הכלים עולין למנין השנים עשר. וי״א[4] ששירה בכלי.

ב. מעלין מדוכן בין ליוחסין בין למעשרות

אותם אחרים[5] שהיו עומדים שם מנגנין בכלי שיר, מהן לוים ומהן ישראלים מיוחסין המשיאין לכהונה, שאין עולה על הדוכן אלא מיוחס[6].

ג. השיר ... אינו מעכב ... מנין לעיקר שירה מן התורה שנאמר ושרת בשם ה' אלהיו איזהו שירות שבשם הוי אומר זה שירה

כבר התבאר במסכת בכורות דף ל: שזרע לוי הזכרים[7] כולו[8] מובדל לעבודת המקדש שנאמר (דברים י פסוק ח) בָּעֵת הַהִוא הִבְדִּיל ה' אֶת שֵׁבֶט הַלֵּוִי וגו',

---

כדתנן התם אין פוחתין משני חלילין ולא מוסיפין על שנים עשר, לא נחשבו בכלי שיר דאינו אלא לשמחה בעלמא, ולכן בשמחת בית השואבה היה העיקר החליל כדתנן בפ״ה דסוכה, ועיקר חכמת הנגינה היתה בכנור ונבל וצלצל. והטעם דכנורות מוסיפין עד עולם ונבלים לא יותר משמשה וחלילין לא יותר מי״ב, משום דכנורות כל מה שתוסיף תהיה הנגינה יותר יפה, אבל נבלים יותר משמשה יבלבל סדר הנגינה וכן חלילין יותר מי״ב, ומטעם זה לא היה רק צלצל אחד (כנלע״ד). ערוך השולחן העתיד הלכות כלי המקדש סימן כ סעיף יא

[3] רמב״ם שם

[4] דעת ר״ש ותוס׳ עיין בתוי״ט קידושין פ״ד מ״א כתב על הא דהעלה עזרה מבבל עשרה יוחסין ומהם בני לוי הקשה דכתיב (שם ח׳) ומבני לוי לא מצאתי. תירץ רש״י והתוס׳ דכל הלוים שעלו עמו היו קצוצי בהונות כשאמר להם נבוכד נצר שירו לנו משיר ציון עמדו וקצצו בהונות ידיהם בשיניהם ואמרו ליה איך נשיר [לא נשיר לא נאמר אלא איך נשיר] אין לנו במה [למשמש בנימי הכנורות ואינם ראוים לשורר שירה של דוכן ע״כ. וזה לדסברי עיקר שירה בכלי. אבל דעת הר״ב במ״ד פ״ב דערכין דעיקר שירה בפה. וכן דעת הרמב״ם כמ״ש במי״ג פ׳ בתרא דעירובין אין תירוצם עולה דאי משום מום. הא תנן במ״ו פ״ק דחולין דפסול בכהנים דהיינו מומים כשר בלוים. ומפני כן תלה רש״י הטעם שלא יוכל למשמש ולא משום שהם בעלי מומין. ועיי״ש מה שתי׳.

[5] רמב״ם שם

[6] ולפלא שלא מצאתי ברמב״ם בפי״ט ופ״כ מא״ב דין זה דמעלין מדוכן ליוחסין, ואולי משום דסמך על מה שבכאן ע״ש. ערוך השלחן העתיד הלכות כלי המקדש סימן כ סעיף יד

[7] אבל הנקבות אין עושין שום עבודה אע״ג שמקבלות מעשר ראשון.

[8] רמב״ם הלכות כלי המקדש פרק ג הלכה א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח״ן 22887389 | ובטל׳ 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכתא למשיחא בדף היומי
מסכת ערכין

ומצות עשה להיות הלוים פנויין ממלחמה ומנחלה[9] ומוכנין לעבודת המקדש .

ועבודה שלהן היא שיהיו שומרין את המקדש, ויהיו מהן שוערין לפתוח שערי המקדש ולהגיף דלתותיו, ויהיו מהן משוררין לשורר על הקרבן בכל יום, שנאמר (דברים יח פסוק ז) וְשֵׁרֵת בְּשֵׁם ה' אֱלֹהָיו כְּכָל אֶחָיו הַלְוִיִּם[10] וגו', אי זהו שירות שהוא בשם ה' הוי אומר זו שירה, והיו מברכין על זה ברכת המצות[11]. ואין שירה בלילה, וגם אם לא הספיק, לאחר חשיכה אין אומרים[12].

והיו אומרים שירה פעמיים בכל יום בוקר ובין הערבים[13].

והשירה אינה מעכבת את הקרבן או ניסוך היין ואם אין בבהמ"ק לוים שישוררו מ"מ מנסכין היין[14]. וי"א שמעכב בתמיד של שחר[15].

---

[9] רמב"ם שמיטה יג יב

[10] וזהו עיקר מצוה של שירה מן התורה (שם) דבשיר אומרים שבחיו של הקדוש ברוך הוא ומזכירים שם ד' וגם ושרת הוי מלשון שיר, וריומזה תורה על השיר בדגלי מדבר דכתיב: כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו ואין ישאו אלא לשון שיר כדכתיב: שאו זמרה ותנו תוף ונאמר: ישאו קולם ירונו (שם) והיא עבודה של שמחה, ועל זה נאמר תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה (שם). ערוך השלחן העתיד הלכות כלי המקדש סימן כ סעיף ה

[11] שו"ת יהודה יעלה יו"ד שנו

[12] מג"א קלב ד מובא להלן וחזו"א תמורה לא יד

[13] עיין פרישה [קלב אות ט] בזה דבשחר מצוה ובערבית אין מצוה, אלא מעצמן היו עושים, יע"ש

[14] ובודאי דעת הר"מ ע"כ כ"ה מדלא כ' דמעכב ממילא שמעינן דאינו מעכב. מנ"ח שצד.

[15] וכב"י בשם א"ח שהשירים לא היו מצותן אלא בבוקר ע"כ (ועיין בס' ש"י) והקשה ר"מ אלשיך בתשובה דמשנה שלימה שנינו פ"ד דר"ה שנתקלקלו הלוים בשיר של בין הערבים וכו' א"כ היו אומרים שירה ותירץ דמ"מ אינו מעכב הקרבן אלא בשחרית וכו' ע"ש ול"נ כמ"ש התוס' סוף ר"ה דאם הביאו הנסכים בלילה לא היו אומרים שיר ואף על גב דלכתחלה אין לאחרה עד הלילה מ"מ אי עביד כשר משא"כ בשיר של שחר דא"א לדחות כלל וז"ל הג"מ פ"ג מתפלה דשיר שעל הקרבן היו אומרים בעוד היום גדול שא"א שירה אחר תמיד של בין הערבים אף על גב דאכתי יום גדול הוא דאיכא בתריה קטורת ונרות עכ"ל, א"כ י"ל דה"נ כיון שנגמרה תפלת המנחה ה"ל כאלו כבר הקריבו התמיד וא"א שיר אחריה דבב"ה הי' אומרים בשעת ניסוך היין שעל הקרבן אבל בשחר הי' מותר לומר אחריה דעדיין זמן שירה הוא כל היום. מג"א קלב ד ועיין א"א שם. ועיין ר"מ פרק ג' הלכה ה' מקידוש החדש דקלקול שלא היו מקריבין מוסף, משמע שיר בערב אין קלקול. ומכל מקום בראש השנה למ"ד ב' מבואר קלקול בשיר, ובתוספות ד"ה נתקלקלו דעשה דרבים, יע"ש.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

אבל עולות נדבה שמקריבין הציבור לקיץ למזבח, וכן הנסכין הבאין בפני עצמן אין אומרין עליהן שירה. ועיקר מצות שירה דאורייתא אך חכמים קבעו אלו מזמורים לשיר[16].

ד. מה כפרה ביום אף שירה ביום

אין שירה בלילה[17], ואפילו כבר הקריב הנסכים וחשכה עליו פתאום אין אומרים שירה[18].

ונסכים הבאים בפ"ע[19] דקרבים בלילה אין אומרים שירה אפי' ביום.

ה. מנין לביכורים שטעונין שירה

כל המביא בכורים[20] טעון קרבן ושיר ותנופה ולינה. ואימתי קורין[21] בשיר עליהן, משיגיעו לעזרה הלוים היו כל הלוים שהיו שם מתחילין וקורין ארוממך יי' כי דליתני. כמו בשעת הקרבן[22]. וי"א[23] שאם מביאין בכורים יין

---

16 רמב"ן בסה"מ שורש א

17 והר"מ לא הביא זה אך באמת א"צ להביא זה כי הנסכים הבאים עם הזבח אינן קרבים אלא ביום ע' בר"מ פ"ז מהל' מעה"ק א"כ אינם קרבים בלילה ובבאין בפ"ע גם ביום ואם כן בלא טעם דלילה ובבאין עם הזבח לא משכחת בלילה ע"כ השמיט ד"ז וז"פ וברור. מנ"ח שם

18 דרך חכמה כלי המקדש פ"ג ס"ק י מהחזו"א תמורה לא יד

19 כגון שלא הביאן עם הזבח דקי"ל מביא קרבנו היום ונסכיו לאחר עשרה ימים.

20 רמב"ם הלכות ביכורים פרק ד הלכה א

21 רמב"ם שם פרק ג הלכה יג

22 דרך אמונה שם צ

23 תד"ה מנין ע"ש וכ"כ במלא"ש פ"ג מ"ד בשם תו' והרא"ש ורבנו אין דעתו כן כמ"ש ר"י קורקוס ועי' בדרך אמונה בבה"ל שם שהביא שהקשו בתוס' דהא במתני' סתמא תנן דכל הבכורים היו הלוים אומרים בשיר והכא מסקינן דרק בהביא בכורי יין אומרים שירה ותירצו דאגב שתקנו בבכורי יין לומר שירה תקנו כבר בכל הבכורים (משמע מדבריהם דשירה שבבכורים הוא תקנה דרבנן וקראי אסמכתא בעלמא) ובשם רבי כתבו דשירה דהכא לאו ארוממך היא דשירה ההיא הי' לשמחה בעלמא ושירה דהכא חיובא הוא ודוקא בזמן שמביא בכורים של יין וכ"ה בשטמ"ק (שנדמ"ח) בשם הרא"ש והשירה היא מסתמא שירה דיומי' ומה שהקשו התוס' שם למה לא חשיב במתני' דבכורים עיקר שירה צ"ע דהתנן בפ"ב מ"ד שהבכורים טעונים שיר וצ"ל דכונתם דבסדר הבכורים בפ"ג לא תני לי' וי"ל דהטעם דלא תני לי' שם משום דבכורי יין לא שכיחי, והנה רבנו מפרש כפירש"י דשירה החייבת היא השירה של ארוממך ולא הביא דדוקא על היין אומרים אותה וצ"ל דמפרש כפי' התו' דאגב דצריך לומר שירה ביין כבר תקנו שירה בכל הבכורים וי"ל"ע לפ"ד התוס' והרא"ש דהוא שירה דיומי' מתי היו אומרים אותו דאי בשעת הבאה והנחה הרי אז היו אומרים ארוממך כדתנן במתני' ובכל הקרבנות מצות שירה כשמנסכין את היין ע"ג המזבח ולכאו' גם כאן המצוה כשמניחן סמוך למזבח ולמה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכתא למשיחא בדף היומי
מסכת ערכין

צריכין הלוים לומר שירה דיומי' בשעת הנחה מלבד השירה של ארוממך שאומרים בשעת הבאה לעזרה.

ו. מנין שאין אומרים שירה אלא על היין

ומתי אומר[24] שירה על כל עולות הציבור החובה ועל שלמי עצרת, בעת ניסוך היין[25]. אבל עולות נדבה שמקריבין הציבור לקיץ למזבח, וכן הנסכין הבאין בפני עצמן, וניסוך המים[26] אין אומרין עליהן שירה. אך אם[27] מביא עם נסכים הבאין בפני עצמון מנחת נסכים אומרים שירה.

ז. פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקין הביא ענבים ודרכן מנין ת"ל תביא

אין מביאין[28] בכורים משקין בין אם מפריש מתחלה משקין ובין אם הפריש פירות ואח"כ עשה מהן משקין ואפי' עשה זה לטובת הכהן[29]. ואפי' כבר נתנן לכהן לא מהני, ואפי' הכהן עצמו אסור[30] לו לעשות מהפירות משקין, דהוי הפסד כמו בתרומה[31]. שנאמר (דברים כו פסוק ב) פְּרִי הָאֲדָמָה ולא משקה[32].

ביטלו אז השירה של החיוב ותקנו שירה אחרת שהוא לשמחה בעלמא וצ"ל דשירה דארוממך אמרו בשעה שהגיעו לעזרה אבל אח"כ בשעת הנחה אמרו שירה של חיוב אם הי' בכורי יין וגם לדעת רבנו נראה שאח"כ הפסיקו השירה דארוממך שהרי הי' צריך לקרות הפרשה ולומר זה להכהן ואם הלוים ישירו לא ישמעו קולו לכן מסתבר דלא אמרו בשעת הקריאה אך יתכן דאח"כ בשעת הנחה חזרו ואמרו ארוממך וצ"ע.

[24] רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ג הלכה ב

[25] וכמה ישהא בין ניסוך לשירה לא נתפרש. עיין חזו"א תמורה לא ד

[26] תוד"ה שאין ברכות לה.

[27] מנ"ח רצט

[28] רמב"ם הלכות ביכורים פרק ב הלכה ד

[29] ירו' סוף חלה ואפי' משזכו בהן הבעלים וכפי' הרש"ס:

[30] שם כפי' הגר"א

[31] בפי"א מתרומות ה"ב.

[32] ומינה ילפי' דזיעה בעלמא הוא חוץ מזיתים וענבים דמרבינן בגמ' כאן ובחולין קכ: מקרא עי' ר"ש פי"א דתרומות מ"ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

ואם הביא משקין אין מקבלין ממנו, אפי' אם הפריש מתחלה פירות ואח"כ עשאן משקין ג"כ אין מקבלין ממנו, דהתורה מיעטתו דזיעה בעלמא הוא ומ"מ אסורין לזרים מדרבנן, אבל אם הפריש בתחלה מי פירות י"ל דאין קדושה חלה עליה כלל.

אולם זיתים וענבים בלבד מותר[33], שדרכן בכך ואין זה הפסד ולכן יכול להביא לכתחלה משקין מזיתים וענבים או אם הפריש ענבים יכול לעשותן משקין ולהביא, וכן הכהן יכול לעשות משקין[34]. וי"א[35] דגם ביין ושמן אין מביאין אא"כ בצרן מתחלה לכך. וי"א[36] דלכתחלה אין להביא יין ושמן, ואם הענבים אין מתקיימין עד ירושלים מוטב שיעשה צמוקין ממה שיעשה יין.

דף יא:

ח. אתם בשלהם והם בשלכם במיתה הם בשלהם אינן במיתה אלא באזהרה ... נקיטינן משורר ששיער בשל חבירו במיתה

שמואל הרואה[37] ודוד המלך חלקו את הלוים לעשרים וארבעה משמרות ועובד משמר בכל שבת, וכל אנשי משמר מחלק אותם ראש המשמר לשבעה בתי אבות, שבכל יום מימי השבת יעבו בו אנשי בית האב המיוחדים לאותו יום, וראשי האבות מחלקין[38] אלו העובדים ביום שלהן איש

---

[33] וע' באו"ש שכ' דעל יין ושמן אין קורין וצ"ע.

[34] תוס' ומש"כ מלא"ש צ"ע.

[35] ר"ש ורא"ש ור"י בן מ"צ ורע"ב ושנו"א תרומות פי"א מ"ג וסוף חלה וכדאי' בירו' וגם במאירי סוף חלה הביא שיש פוסקים כן ונראה שהסכים כן ע"ש

[36] מאירי חולין ק"כ ב' וכ"כ בסוף חלה ונראה שם"ל כהפי' שדחו התוס' בערכין כאן וכ"כ בשטמ"ק אות י"א בשם הרא"ש דלכתחלה אין לדורכן ואם דרכן מביאן אבל בסוף חלה פי' פי' אחר וצ"ע.

[37] רמב"ם כלי המקדש פ"ג ה"ט ערוך השולחן העתיד שם סי' כא סעי' י

[38] ועיין בערוה"ש שם סעי' יא שביאר שלא עשו בלוים פייסות וגורלות כמו שעשו בכהנים משני טעמים א. שהלוים אסורים לעבוד אחד בעבודת השני דהיינו שאסור למשורר להיות שוער וכיו"ב וכדלקמן וא"כ אם יעשו פייסות כמו בכהנים שהיו עושים פעמיים ביום א"כ עלול לצאת שבאותו היום יפול הפיס על אחד להיות פעם משורר ופעם שוער ולעשות פיס אחד ביום אין זה כמו הכהנים ב. שאם יעשו פיס שמא יפול הפיס לשורר על אחד שאינו יכול לשורר ולהכי חילקום לבתי אבות (ועפ"ז מישוב קושיית הכס"מ ועיין במגיה על הכסף

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכתא למשיחא בדף היומי
מסכת ערכין

איש על עבודתו שכל אחד יעבוד בעבודתו המיוחדת לו זה להיות שוער וזה לשורר וזה לשמור[39].

כל הלוים מוזהרין[40] לבל יעבדו בעבודות הכהנים[41], ולפיכך הוזהרו שלא יקרבו אל המזבח לעבודה ואפילו להבעיר אש על המזבח בכלל האיסור, שנאמר (במדבר יח פסוק ג) אַךְ אֶל כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרָבוּ וְלֹא יָמֻתוּ גַּם הֵם גַּם אַתֶּם לא יקרבו לעבודה כיון שעבודת המזבח לכהנים אבל ליגע במזבח מותרין[42].

וכשם שהלוים[43] מוזהרין שלא לעבוד עבודת הכהנים כך הכהנים מוזהרין שלא לעבוד עבודת הלוים שנאמר (שם) גַּם הֵם גַּם אַתֶּם.

וכמו כן[44] הלוים[45] עצמם מוזהרים שלא יעשה האחד מלאכת חבירו, דהיינו שלא יסייע המשורר[46] לשוער או לשומר[47], ולא השוער למשורר או לשומר,

---

משנה שם שם שתירץ דעל הקטורת היה צריך פיים שלא להטיל קנאה, דחדשים לקטורת, על כן היו פייסות בכל העבודות) ובמנחת חינוך מצוה שפט אות ו כתב "ונראה לי דבשלמא בעבודת הלוים היו כל העבודות שוות ולא מצינו עבודה חשובה מחברתה, אבל בעבודת כהנים מצינו עבודה חשובה מחברתה, כגון בעבודת הדם היה קבלה והולכה וזריקה, ועל קבלה והולכה אין הזר חייב מיתה ועל הזריקה חייב מיתה, ויש הרבה עבודות בתמיד דקצת הן עבודות חשובות דזר חייב מיתה עליהן, ויש שאין הזר חייב עליהן מיתה ואינן חשובות כל כך, א"כ היה מטיל קנאה, על כן היו פייסות"

[39] ופלוני בשער זה וזה בשער זה, ופלוני ופלוני יהיו משוררים זה בכלי זמר זה וזה בזה (מנחת חינוך שם אות ו) וכתב שם בערוה"ש והכסף משנה טרח בזה ולא ידעתי למה

[40] שם ושם סעי' יב

[41] ולכאורה למה לי זה, הא יש לאו דזר בעבודת כהונה (ל"ת עד), וברמב"ם פ"ט מביאת מקדש ה"א כתב, דזר הוי כל שאינו מזרע אהרן הזכרים וכו'. אך החילוק הוא דישראל העובד בעבודת כהן אינו חייב מיתה בידי שמים רק בעבודה תמה היינו ארבע עבודות כמו שיבואר בל"ת עד, אבל על שאר העבודות אינו חייב רק מלקות, אבל לוי דעבד עבודת הכהן חייב מיתה בכל עבודה אף על עבודה שאינה תמה, דלא גרע מעובד עבודת לוי אחר מכל שכן בעובד עבודת כהונה (מנחת חינוך מצוה שפט אות ג)

[42] ודעת הרמ"ג בל"ת ריב שמוזהרים שלא לגעת אבל אינם חייבים מיתה ועיין בחי' הגרי"פ שם (רלה א–ג) ועיין אבן האזל הל ביאת המקדש פ"ו ה"א אות ט שלדעת הרמב"ן אסורים אפילו ליקרב אל המזבח דהיינו להיכנס בין האולם ולמזבח

[43] שם הלכה י

[44] שם ושם סעי' יב

[45] אבל הכהנים אינם מוזהרים בזה אלא כל כהן מקריב קרבנותיו בכל עת שירצה וכדאיתא בב"ק קט ע"ב ועיין ברמב"ם שם פ"ד ה"ז ובעורה"ש שם סי' כב סעי' כ

[46] ומשורר היינו בפה דעיקר שירה בפה אבל מותר לשוער ולכהן ולזר לשורר בכלי (ליקוטי הלכות ערכין פ"ב (ו ע"ב בדפו"י) זבח תודה ד"ה אתם)

[47] ועיין חי' הגרי"ז תמיד כו ע"א ד"ה בג' מקומות שהוכיח ששומר הוי עבודה ולהכי חייב במסייע בזה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכתא למשיחא בדף היומי
מסכת ערכין

ולא השומר לשוער או למשורר, וכן[48] לא יהיה המשורר שוער או שומר והשוער משורר או שומר או השומר משורר או שוער באותו היום שנאמר (במדבר ד פסוק יט) אִישׁ אִישׁ עַל עֲבֹדָתוֹ וְאֶל מַשָּׂאוֹ. וי"א[49] ששמירת המקדש אינה עבודה ולפיכך שוער או משורר ששמר או כהן ששמר אינו בכלל לאו זה.

וכן מוזהרים הכהנים[50] שלא יסייעו האחד במלאכת חבירו[51], וי"א[52] שלא הוזהרו על כך.

ואינו חייב[53] במסייע במלאכת חבירו עד שזכה בהם חבירו, כגון לאחר שחילק הראש בית אב או שהכהן זכה ע"י פיים, בא וסייע למי שזכה בעבודתו אבל קודם שזכה בו חבירו כולם שוים אף כהן במלאכת לוי או לוי במלאכת כהן כיון שהעבודות חלוקים ועומדים, שעבודת מזבח שייך לכהנים ועבודת המקדש ללוים, בכל ענין חייב.

---

[48] כ"כ בערוה"ש שם ומש"נ באותו היום מוכח ממש"כ הערוה"ש בסעי' יא שאם היו עושים פיס אחד ביום לא היו עוברים על האיסור וצ"ע

[49] אבני נזר אבהע"ז סי' קיט אות עז

[50] חינוך מצוה שפט

[51] וכן דעת רבינו בחיי במדבר פ' יח פס' ג וז"ל "ואף הכהנים והלוים בעצמם מעבודה לעבודה, אלא בענין שכתוב (במדבר ד) איש על עבודתו וגו'. וכן דרשו בספרי, אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו, הרי אזהרה, ולא ימותו הרי עונש. מנין שאין הכהנים נכנסין לתוך עבודת הלוים ולא הלוים בתוך עבודת הכהנים, ת"ל גם הם, מעבודה לחברתה מנין ת"ל גם אתם"

[52] כן כתב האבן האזל כלי המקדש שם הי"א בדעת הרמב"ם דכיון שאין העבודות קבועות לכהן מסויים אלא רק עשו סדר ע"י פיסות מי יזכה וכן המשמרות אינו אלא חלוקה מתי יעבודו אבל כל הכהנים שייכים וזכאים בכל העבודות א"כ אינו שייך כלל ללאו זה וכעין סברא זו כתב בליקוטי הלכות תמיד פ"ז (טו ע"ב בדפו"י) בזבח תודה ד"ה אית ותמה על דינו של החינוך וכן עיין בחי' הגרי"פ ל"ת קפג (ריא ד)

[53] מנחת חינוך שם אות ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכתא למשיחא בדף היומי
מסכת ערכין

י״א[54] שלוים שעבדו[55] או סייעו עבודת הכהנים חייבים מיתה בידי שמים[56] שנאמר (שם יח פסוק ג) וְלֹא יָמֻתוּ ואם התרו בהם לוקים משום לאו זה[57], אבל לוי שסייע לחבירו במלאכה שאינה מלאכתו וכן כהן שסייע במלאכת כהן אחר[58] אינו אלא בלא תעשה. וי״א[59] שגם לוי שסייע במלאכה שאינה מלאכתו אפילו שלא עשה כל עבודת חבירו חייב מיתה[60] בידי שמים ואם התרו בו לוקה, אבל כהן שעבד או סייע בעבודת לוי אינו במיתה אלא בלא תעשה ואם התרו בו לוקה. וי״א[61] שגם הכהן שעבד עבודת הלוי במיתה שהרי נאמר (שם) וְלֹא יָמֻתוּ גַּם הֵם גַּם אַתֶּם. וי״א[62] שגם כהן שסייע לחבירו במלאכה שאינה מלאכתו חייב מיתה.

וכל זה[63] דוקא אם מסייע בעבודה שאי אפשר לעשותה בלא סיועו, אבל אם סייע בעבודה שיכולה היתה להעשות מלבדו, כגון שהיו שוערים מספיק לאותו השער ובא זה וסייע, אינו אלא אסור מדרבנן.

---

[54] סמ״ג ל״ת רצו

[55] אך לשונו של הרמב״ם קצת צ״ע, דכתב שם, לוים שעבדו עבודת כהנים, נראה דעשה כל העבודה, וכן אחרי זה כתב דכהן שעבד עבודת לוי וכו׳, ובאמצע כתב לשון מסייע, נראה שעבודת לר בכהן וכהן בלוי לא מחייב מסייע. אך באמת אין חילוק, וכאן תפס לשון הברייתא ערכין י״א ע״ב דר׳ יהושע בן חנניה הלך לסייע לר׳ יוחנן בן גודגדא בהגפת דלתות, נקיט לשון הש״ס, אבל אין חילוק, כיון דמסייע חייב לדעתו מאי שנא שלא יתחייב לוי בעבודת הכהן או להיפך במסייע, כן נראה. (מנחת חינוך שם)

[56] ואם עבד עבודה תמה חייב מיתה בידי שמים גם משום זרות, (ל״ת עד) ונפקא מינה לקברו בין רשעים גמורים (מנחת חינוך שם אות ג)

[57] וכמו כן לוקים משום לאו דזר לא יקרב אליכם (ל״ת עד) שהוא אזהרה לזר מעבוד במקדש. וזר הוא כל מי שאינו מזרע אהרון ואם התרו בו חייב שתי פעמים מלקות (מנחת חינוך שם אות ג)

[58] אע״ג שבסמ״ג לא כתב זה גבי כהן מסתברא שה״ה הוא דמ״ש מלוי שסייע לחבירו

[59] רמב״ם שם הי״א ומנחת חינוך שם אות א ב

[60] ועיין בערוה״ש שם שהביא ראיה מהספרי דתני ביקש ר׳ יהושע לסייע את ר׳ יוחנן בן גודגדא בהנעלת דלתות א״ל חזור בך שאתה מתחייב בנפשך שאתה מן המשוררים וכו׳ ובגמ׳ ערכין ליתא הך דמתחייב בנפשך (ועיין כס״מ שהקשה על הרמב״ם מהסוגיא בערכין ועיי״ש שכתב שהיה לו גירסא אחרת) ועוד עיי״ש שחילק בין מסייע שהאחר לא היה יכול לעשותו לבדו ומסייע כזה חייב כמו שחייב גבי מחלל שבת בכה״ג אבל מסייע שהיה יכול האחר לעשות בלעדיו אינו חייב ואינו אלא איסור דרבנן שמסייע אין בו ממש וכמו שיתבאר להלן

[61] השגת הראב״ד שם

[62] חינוך שם

[63] אור החיים עה״ת במדבר פי״ח פס׳ ג, וכ״כ בליקוטי הלכות תמיד שם ד״ה ולפ״ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח״ן 22887389 | ובטל׳ 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

ואם סייע לאחד שיכול, והוא אינו יכול פטור שהרי הוא מסייע ואין בו ממש, וכן אם כל אחד לבד יכול ג"כ פטור דמסייע אין בו ממש[64].

לוי שנתמנה לשתי עבודות כגון לשער ולשורר מותר בשניהם[65].

ישראלים[66] אינם עוברים כלל בלאו זה[67], ולפיכך אם עובדים עבודת הלוים כגון ישראל ששורר או שיער אינו בכלל אזהרה זו. וי"א שישראל ששימש בעבודת הלוים חייב מיתה[68]

אולם ישראל ששימש בעבודת הכהנים חייב משום וזר לא יקרב אליכם.

אף כהן[69] או לוי הפסולים לעבודה כגון בעל מום או טמא בכלל לאו זה.

אם סייע או עבד האחד במלאכת חבירו, או כהן שסייע או עבד בעבודת הלוי, לא נפסלה העבודה. כגון כהן שפתח את השערים אין צריך לנעול ולחזור ויפתחו הלוים, אך לוי בעבודת כהן נפסלה העבודה כמו זר שעבד[70].

ט. עולת נדבת ציבור ... אינה טעונה שירה

אין אומרין[71] שירה אלא על עולות הצבור וזבחי שלמיהם האמורין בתורה, אבל עולות נדבה שמקריבין ממותר תרומת הלשכה אף על פי שהן של צבור אין אומרין שירה עליהן, וכן נסכים הבאין בפני עצמן אין אומרין עליהן שירה.

---

64 וכן מבואר לענין שבת כמבואר ברמב"ם פ"א משבת הל' ט"ו– ט"ז, הכלל, דאינו חייב רק אם על ידי כולם נעשה המלאכה, הכי נמי כאן (מנחת חינוך שם)

65 הגהות מהר"י עמדין כאן ד"ה משורר, ועיי"ש שהביא מדברי הימים שהיו משפחות שהיו משוררים ושוערים

66 מנחת חינוך שם אות ג

67 ואפשר לומר דעוברים בלאו הבא מכלל עשה, דהתורה ציותה ללוים משמע דישראל לא מנחת חינוך (מצוה שצד אות א)

68 וראיתי בתוס' בערכין י"א ע"א ד"ה אל תקרי, שכתבו דנפקא מקראי שהשירה היא עבודה וזר חייב מיתה עי"ש, מפורש בדבריהם דזר בעבודת לוים חייב מיתה, ולאו דוקא שירה, הוא הדין שוערים דמפורש בתורה דהוי עבודה. והנה חמור זר בעבודת לויה מזר בעבודת כהנים, דשם צריך עבודה תמה וכאן אין מבואר שום חילוק, וצע"ג על הרמב"ם שסתם הדבר ולא ביאר כלל דין זה, וגם הוה ליה למנות למצוה בפני עצמה, אבל לומר דהוא נכלל בלאו דמצוה זו איני יודע מנלן (מנחת חינוך שם) ועיין ביד בנימין ערכין יא ע"ב ד"ה אמר אביי הביא מהאחרונים שהשיגו על המנחת חינוך שמהסוגיא שם מוכח להדיא שגם ישראל בעבודת הלוים בכלל לאו זה

69 מנחת חינוך שם אות ה

70 מנחת חינוך שם אות ח

71 רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ו הלכה ח. הלכות כלי המקדש פרק ג הלכה ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכתא למשיחא בדף היומי

מסכת ערכין

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLll7K9ciPjB873YPB8kBu